

TAUSTINFO

SISEMAJANDUSE KOGUPRODUKTI
AEGRIDADE KORRIGEERIMINE

Rahvamajanduse arvepidamise reeglistiku muutuste tõttu tekib aeg-ajalt vajadus korrigeerida sisemajanduse koguprodukti arvestusi. Vastavalt Euroopa Komisjoni määrusele pidid liikmesriigid selle aasta jooksul teostama kaudselt mõõdetavate finantsvahendusteenuste¹ (FISIM) arvutused uue meetodika järgi. Kui siiani arutati FISIMi tervikliku numbrina, siis uue meetodika järgi peab FISIM olema jaotatud erinevate sektorite ja tegevusalade vahel. Põhimõttelisem muudatus seisneb siiski selles, et kui varem kajastati FISIMi kokkuleppeliselt vahetarbimisena, siis pärast meetodikamuutust mõjutavad kaudselt mõõdetavad finantsteenused ka SKP suurust. Statistikaamet hakkas uut meetodikat rakendama 2005. aasta juunist ning kogu rahvamajanduse arvepidamise aegread korrigeeriti tagasiulatuvalt 1993. aastani.

FISIM tähendab finantsvahendusteenuste väärtust, mille eest finantsinstitutsioonid ei võta otseselt teenustasu. Teenuste kaudse mõõtmise vajadus tulenebki sellest, et otsene teenustasu mõõdab ainult teenuse

ühte momenti (nt laenulepingu vormistamise tasu näol), samas kui seda teenust (laenu) osutatakse pikema perioodi jooksul ja laenuvõtjatel tekib sellega seonduvaid kulusid.

Nagu eespool öeldud, on FISIMi kasutus jaotatud nüüdseks erinevatesse kasutajasektoritesse, milleks on erasikud, ettevõtted, valitsemissektor, kasumitaotluseta institutsioonid ning mitteresidendid. Lisaks kasutamispoolele mõjutab meetodikamuutus tehniliselt ka pakkumispoolt, sest valitsemissektor ja kasumitaotluseta institutsioonid ei tooda kasumit ning seepärast kandub nende tarbitud teenus ka nende toodangusse (seda seetõttu, et nimetatud sektorite toodang arvutatakse ainult nende tehtud kulutuste põhjal). Samasugune mõju oli näiteks kodumajapidamiste kaudse rendi arvessevõtmisel selle sektori toodangule, mis kuulub mitteturutoodangu hulka.²

Järgnevad tabelid annavad ülevaate, milline oli meetodikamuutuse mõju SKP komponentidele 2003. aastal.

Tabel a. SKP komponendid 2003. aastal nn uue meetodika järgi (jooksevhindades; miljon krooni)

	Ettevõtted	Kodumajapidamised	Finantssektor	Kasumitaotluseta institutsioonid	Valitsemissektor	Kokku
Toodang	232 943,3	20 071,3	7 026,6	2 332,1	25 456,7	287 830,0
Vahetarbimine	154 351,2	6 457,7	2 758,6	1 403,1	10 096,2	175 066,8
Lisandväärtus	78 592,1	13 613,6	4 268,0	929,0	15 360,5	112 763,2
Neto-tootemaksud						14 570,6
SKP turuhindades						127 333,8

Tabel b. SKP komponendid 2003. aastal nn vana meetodika järgi (jooksevhindades; miljon krooni)

	Ettevõtted	Kodumajapidamised	Finantssektor	Kasumitaotluseta institutsioonid	Valitsemissektor	Kokku
Toodang	232 943,3	19 772,4	7 026,6	2 285,1	25 278,3	287 305,7
Vahetarbimine	153 043,1	6 115,1	2 743,5	1 356,1	9 917,8	173 175,6
Lisandväärtus	79 900,2	13 657,3	4 283,1	929,0	15 360,5	114 130,1
FISIM*						2 979,9
Neto-tootemaksud						14 570,6
SKP turuhindades						125 720,8

* Enne meetodikamuutadust kajastus FISIM kasutajasektoritesse jaotamata kujul

¹ I.k. financial intermediation services indirectly measured.

² Eestis tehti vastav muudatus 2004. aasta mais (vt <http://www.stat.ee/135824>).

Tabel c. Metoodikamuutuste mõju SKP-le aastail 1993–2004 (muudatuste suurus jooksevhindades; miljon krooni)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Uue metoodikaga	22 820,3	31 349,4	43 060,6	55 895,4	68 576,1	78 027,6
Vana metoodikaga	22 744,0	31 072,9	42 852,1	55 611,1	68 007,2	77 363,1
Muutus (%)	0,3	0,9	0,5	0,5	0,8	0,9
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Uue metoodikaga	81 775,9	92 937,7	104 459,0	116 915,3	127 333,8	141 493,4
Vana metoodikaga	80 994,7	91 800,8	103 125,2	115 360,4	125 720,8	139 773,1
Muutus (%)	1,0	1,2	1,3	1,3	1,3	1,2

Kokkuvõttes mõjutas FISIMi uus arvestusmetoodika SKP taset 1,6 miljardi krooni võrra ehk SKP tase tõusis 1,3%. Üle 1%ne kasv on iseloomulik pärast 1998. aastat, peegeldades pangasektori kiirenevat arengut. Lisaks reeglistiku muutumisele võib SKP tase tagasivaatavalt muutuda seoses andmeallikate täpsustumisega. Näiteks ettevõtlussektori lisandväärtuse tase täpsustub igal aastal. Põhjuseks on see, et ettevõtete ja asutuste aastaaruanded laekuvad hiljem kui vastava perioodi kvartaliaruanded. Seega kui 2003. aasta kohta arvestati kvartaliandmete põhjal ettevõtlussektori lisandväärtus 2004. aasta märtsis, siis täpsustatud lisandväärtus aastaste aruannete põhjal avaldati 2005. aasta juunis. 2003. aasta andmete täpsustamisel suurenes ettevõtete lisandväärtuse tase 1,3%.

Eesti viimaste aastate kogemus näitab, et aastaaruannete baasil arvatud lisandväärtus suureneb võrreldes kvartaliaruannetega arvestatud lisandväärtusega 1–2%. Lisaks ettevõtete andmete täp-

sustumisele võib siin oma rolli mängida ka see, et aastaaruande esitamata jätnud äriühingute kohta kasutatakse erinevatest andmeallikatest saadud teavet ning andmete puudumisel asendatakse nende andmed sarnaste äriühingute vastavate andmete keskmistega.

Üks oluline muudatus on arvestustes sisse viidud ka valitsemissektori toodangu puhul. Seni ei sisaldanud valitsemissektori toodangus töötajatele makstud hüvitiste hulgas tööandjate arvestuslikud sotsiaalmaksud ning erijuhtudel riigi poolt makstud sotsiaalmaksud. Tööandjate arvestuslikud sotsiaalmaksud võrduvad nende töötasudega, mida tööandjad maksavad ajutiselt töötajate haiguse, emaduse, töövõimetuse, vallandamise ja muudel juhtudel, mille korral pole kaasatud kindlustusandjat, pensionifondi või eraldi reservi. Samuti suurenes valitsemissektori lisandväärtus täpsustatud andmeallikate tõttu. Ühtekokku suurenes näiteks 2003. aasta valitsemissektori lisandväärtuse tase 3,9%.

Andres Lauba
Statistikaamet
Rahvamajanduse arvepidamise
talitusejuhataja asendaja